

Бібліотека: „Новий Світ,” Ч. 3.

Вставайте кайдани порвіте,
І вражою злою кровю
Волю окропіте!

Т. Шевченко.

НАШ ПРОМЕТЕЙ.

З нагоди столітних
уродин Т. Г. Шевченка.

Збірка статей:

НАКЛАДОМ. ІВ. ГНИДИ.

Вінніпег. 1914.

Головний склад „NOWYJ SWIT”, Box 1051
Montreal, Que., Canada.

Бібліотека: „Новий Світ”

популярно-наукове видавництво, яке познайомлює читачів з найновітнішими поступами науки та містить твори красної літератури.

БІБЛІОТЕКА „НОВИЙ СВІТ”
виходить неперіодично.

До тепер вийшли ось такі книжочки.

- Ч. 1. Червоний Кобзар**, (збірник найкрасніших робітничих пісень і поезій) . . . 10
Ч. 2. Е. Гуцайло: Кінець Світа . . . 10
Ч. 3. Наш Прометей. З нагоди сотих уродів Т. Шевченка. Збір. статей: (з образками) 15

Інші видання.

- Е. Гуцайло: Чого коять соц.-демократи . . . 10
М. Василенко: Що думають соціялісти . . . 10
Ю. Весселово: Оборони преступки . . . 5
С. Дерров: Злочин і значини . . . 5
Подвійні числа „Доброї Новини” . . . 10

Через бібліотеку „Новий Світ”

можна замовляти бібліотеку „Доброї Новини”. До тепер вийшли такі книжочки.

- Ч. 1. Хто з чого живе?** . . . 10
Ч. 2. Чи є тепер паничина? . . . 10
Ч. 3. Як поетав світ (з 13 образками) . . . 10

Далі на посльдіній стороні оклятки.)

Бібліотека: „Новий Світ,” Ч. 3.

Вставайте кайдани порвіте,
І вражою злою кровю
Волю окропіте!

Т. Шевченко.

НАШ ПРОМЕТЕЙ.

З нагоди столітних
уродин Г. Т. Шевченка.

Збірка статей:

НАКЛАДОМ ІВ. ГНИДИ.

Вінніпер', 1914.

HARVARD UNIV

WIDENER LI

M. Mebrenko

Евген Гуцайло.

Наш Прометей.

В соті роковини уродин Тараса Шевченка.

Колись давно, дуже давно, — так оповідає одна грецька легенда, — жив оден півбог, богочоловік, прозваний Прометейом.

В тих часах люди не знали ще, що таке огонь і дуже бідували. Прометеєви серце краяло ся з жалю ізза того, що люди так дуже карають ся без огню. Він не міг дивити ся на їх нужду і одного разу взяв з неба троха огню та дав його людям. А огонь до того часу був лиш в небі; лиш боги мали його; через те огонь був сьвятою річю. Коли вже люди мали огонь, тогди їм стало лекше жити. Огонь дав їм мудрість; бо при помочи огню люди могли не лиш нагрівати ся, але мали красну їду і могли видосконалювати свої ріжні винаходи.

Людям стало ліпше, але Прометейови прийшло ся дуже гірко відпокутувати ту

його любов до людей. Боги заборонили йому доступ до неба, як злодієви, та ще прикували його до скали десь там в кавказких горах, а круки все а все мали довбати його тіло. Боги наділили Прометея безсмертем на те, щоби поранене тіло круками все відростало, щоби круки все мали що довбати, і щоби Прометей вічно мучив ся.

Вкарали боги Прометея не так за те, що він дав огонь людям, а за те, що він тим огнем зробив людей мудрішими. Боги бояли ся мудрих людей, бо, — так казали они — коли люди будуть мати огонь, то они стануть мудріші від богів, і покидають богів з неба а сами заведуть собі небо на землі. Перестануть слухати богів і самі стануть богами. І єще ось до тепер карає ся оттой Прометей десь там в кавказких горах. Так оповідає грецька Лєґенда.

Кождий нарід має свого Прометея. Коли один з народу пригляне ся до способів життя свого народу, пізнає чого його народови треба, і піднесе відважно свій голос, щоби збудити свій народ до кращого життя — коли той відважний чоловік заговорить своему народови про те, як йому видобути ся з його недолі, коли вкаже йому

му дорогу і способи, як позбутися того, що гнетє цілий нарід, — от той чоловік стає героєм, стає Прометейом. Бо те його творче слово, котрим він будить нарід, є тим небесним огнем Прометея.

Від давна вже ціле суспільство складалося з двох верств. З одної верстви, котра панувала, і з другої, котра робила на панів. А що тих, котрі роблять на панів, є сотки тисяч білше від панів, через те уважаєся ту більшість нарідом. Бо лиш ті, котрі працюють, вдержують цілий нарід. Они вдержують мову наріду, звичаї, нарідне господарство, майно, словом все, чого треба, щоби істнував який будь нарід.

Наш український нарід вже здавна давна становив все ту другу верству. Він все і все був тим, котрий працював на других. В давнині наїхали в ту країну, де жив наш нарід Нормандці, і завели панованє над нашим нарідом. Ті наші колишні князі і королі, котрих так дуже хвалять всі націоналісти, не були нічим иньшим, а звичайними завоювниками, котрі страшно карали наш нарід. Історія нашого наріду не є така гарна, як оповідають в школі. Она від найдавніших часів до се-

годня записана кривавими буквами на плечах нашого народу. Напії князі всі збільшеними чи меншими виїмками були звичайними опришками, які страшно карали наш народ. Треба лиш нагадати нашу сьвяту Ольгу, як то она спалила оселі деревян за те, що они вбили зї чоловіка. А зї чоловіка вбили тому, бо він катував людий за те, що они не спромагали платити податків. А чим більше такий князь, чи король, знущав ся над народом, тим більше величали його. От Ольга та, яку тепер певно повісили би за підпал богатьох сіл, з сьвятою, а темні люди ще й молять ся до неї. А перечитайте Франкового „Захара Беркута” то знайдети дуже гарний образ опришка князя, котрий в страшний спосіб знущав ся над народом. Те саме було і за гетманьщини, лиш троха- троха не так мучили людий.

А що наш нарід перетерпів за панованя польської та московської шляхти, то того і на воліві шкїрі не списав би. Цїла історія нашого народу є історією мук і сліз.

Через таку нужду, через такий гнет, вбивали пани у народї всі прояви кращої

думки. І ми видимо, що нігде де невільники не вродили великого поета, великого духа. От через такий гнет нашого народу він не міг видати з себе ніякого більшого талану, одного такого Прометея, який би збудив був наш народ. Бо гнет злавлює всякий талан. Правда, показав ся був Хмельницький, але він був вихованим в шляхоцькім домі, він не знав, що то нужда, і хоть в ньому бунтувала ся думка проти понехтованя народу, то той бунт мав в него зівсім не народні причини. Йому вілїбрали були його шляхотський хутір, от він і бунтував ся. Його бунт був більше местею, чим Прометейовим огнем.

Аж 1814. року просто чудом дістає ся бідний хлопець, — хлопець, котрий виріс в нужді найгірших злиднях панщини, — той хлопець дістає ся в вищі круги суспільства, пізнає красше житє і в його заболїло серце за тим народом, з якого він вийшов. Йому дивно стало, чому то одні живуть в роскошах а другі мільони людей, так страшно карають ся нуждою. Доки ще був хлопчиною, доки сам був ще нуждарем, він не мав понятя про те, що є на сьвітї якесь красше житє. Але коли припадково поку-

шав другого життя, він не розпаношив ся і не забув за народ а відразу мозок його запалав одною думкою: Всього нарід повинен мати таке саме життя. І він той панцизник звертає ся вперед до бога, бо його змалку вчили звертати ся до нього, — та таке каже до него:

„На праведній твоїй землі
Ми в раю пекло розвели!
А в тебе другого благаєм . . .
З братами тихо живемо,
Лани братами оремо
І їх сльозами поливаєм”.

Ви знаєте, хто він той наш Прометей!
Се той син панцизника Тарас Шевченко.
Він відчув глибоко той біль, який завдавали круки пани нашому народови, і кидає народови іскру огню, іскру бунту проти визиску, проти попівського зитуманеня:

Защо-ж тебе, сьвіте брате,
В твоїй добрій теплій хаті
Оковано, одурено, кадилами окурено,
Баграницями закрито і розп'ятиєм добито?!
Не добито! Стрепени ся!
Просьвіти ся! Будем, брате,
З багриниць онучі драти.
А з кадил — люльки курити,
Явленими піч топити,
Кропилами будем, брате,

Нову хату вимітати!"

Він, панщизняк, коли побачив, що є ще красше жите від панщизняного, він відразу зрозумів ту страшну різницю двох верств людей: панів і робочого люду. Йому не спромогло красше жите засліпити його зору і він аж настрашився, коли побачив своє село новими очима:

„Чорніці чорної землі
Блукають люди! Повсихали
Сади зелені, погнили, —
Біленькі хати повалились,
Стави буряном поросли.
Село неначе погоріло!
Неначе люди подуріли!
Німі на паньщину ідуть
І діточок своїх ведуть.

Його здіймає страх, що люди можуть терпіти те все і каже, що они хіба подуріли. Бо певно, коли би мудрі були, то не пішли би на паньщину. Він дивить ся на вкруг себе і каже до бога:

„Розбійники, людоїди правду поборולי;
Осьміяли твою славу і волю!
Люди стогнуть у кайданах,
Не має з ким взятись розкуватись,
Одностаїне, односердно стати
За евангеліа правди,
За доброї люди

Боже боже! Чи то-ж і не буде?

Чи настане великий час великої кари? . . .

Він наш Прометей, вихований ще думками тих часів, коли то люди вірили в спасів, в те, що одиниця може підвести народ, може освободити народ. Він не знав ще тої нової науки, що не одиниці, не один який герой, а всьой нарід мусить підняти ся, щоби спасти себе. От через те він звертає ся дуже часто до бога, котрого він сам не любить за те, що він дивить ся на той страшний визиск і не каже нічого:

„А ти всевидюче око.

Чи ти дивило ся з висока,

Як сотнями в кайданах гнали

В Сибір невольников съвятих?

Як мордували, роспинали

І вішали? А ти не знало?!

І ти дивило ся на них!

І не осліпло?! Око, око!

Не дуже бачиш ти глибоко!

Він називає съвятими тих політичних вигнанців, яких пани засилали в кайданах на Сибір, а тих съвятих яких тримають люди на стінах, тих „явлених” каже: „Явленими піч топити . . .” бо ними лиш людям голови затуманюють.

Та любов до покривдженого народу проявляє ся у Тараса у кождім його сти-

ху. Про себе майже не дбає, бо:

„Мені однаково, чи буду
Я жить на Україні, чи ні,
Чи хто згадає, чи забуде
Мене в снігу на чужині
Однаковісенько мені
В неволи виріс між чужими
І не оплаканий своїми
В неволі плачучи умру
І все з собою заберу,
Малого сліду не покину”

Але інтерес народу, інтерес України він
ставить далеко, далеко вище себе самого.

„Та не однаково мені
Як Україну злії люди
Присплять лукаві і в огні
І окраденую збудять!
Ох, не однаково мені!”

Не однаково йому, бо він палає огнем
любви до свого народу. Він видить страж-
даня свого народу, видить як ради того,
щоби вбрала ся панська дитина, то пани
шкіру здійсмають з людей:

„Латану свитину з каліки здійсмають,
З шкурою здійсмають, бо нічим обути
Панят недорослих. А они розпинають
Вдову за подушне, а сина кують,
Єдиного сина, єдину дитину,
Єдину надію в військо віддають.
А онде під тином

Опухла дитина голодная мре
 А мати пшеницю на панщині жне!
 А он бачиш? Очі, очі!
 На що ви здали ся?
 Чом ви змалку не висохли?
 Слізми не злили ся?
 То покритка по під тином
 З байстрам шкандибає.
 Батько й мати відцурались
 Й чужі не приймають,
 А панич не знає,
 З дваццятою недолюдок
 Душі пропиває!“

Пани зрозуміли добре вагу запальних
 слів крєпацького сина, і за те, що він ки-
 нув іскру огню між свій пеневолений на-
 род, віддали його на Сибір за уральські гори
 у салдати, щоби там під надзором царські
 шпиги довбали його душу. Бо він небез-
 печним був для богів-панів, які живуть со-
 бі в земнім раю. Його огненні слова могли
 запалити пригнетений народ, народ міг
 стати мудрійшим і прогнати панів з раю.
 Бо він не може погодити ся з тим, що:

„Даш ти, господаєдиний,
 Сади панам у твоім раю,
 Даш високії палати!
 Пани-ж неситії, пузаті,
 На рай твій, господає, плюють,

Заперши ся собі в палатах.

А нам дивитись не дають

З убогої малої хати!

І не помилили ся пани, на вигнанню видовбали його здоровль, а коли вже Шевченко був зломаний хоробою, тогди пусти-ли його на волю. Знали пани, що зломаний Прометей не піднесе вже більше бунту проти них. Пустили тогди, коли вже не було у него надії на житє. Пустили на те, щоби він сам зайшов до могили. Бо не минуло і три роки, як зломаний наш Прометей пішов там де:

„Не має там власти, не має там кари!

Там сьміху людського і плачу не чуть. . .“

А ми до сььогодні живемо тим огнем нашого Прометея. Він горить у нас все, та хоть проминуло вже 52 роки від того часу, коли він покинув нас, ми носимо його огонь і роздуваємо його все ширше і ширше, щоби сновнилось його бажанє, щоби по всьому сьвіту огневу орду розпустити:

„Нехай червоніє ,червоніє,

Полум'ям повіє!

Нехай знову рига змя,

Трупом землю криє!“

Бо сьвятий для нас його заповіт.

„Кайдани порвіте

І вражою кровю волю окропите!“

Сего року 25. лютого с. ст. минає сто літ, коли народив ся наш Прометей. Се вже не легенда, се дійсний творець огню за висвобоженє народу, се наш Тарас Шевченко, син панщизняка, син нужди. Двоякого життя зазнав він: і наймитом був і вольним був, але ані одно ані друге не вбило внего любви до народу. Не те дієть ся тепер. Теперішні наймити не всі хочять пробудити ся, щоби „Вражою кровю волю окропити” а ті, що жіють на волі, так звана інтелігенція, наші пани і підпанки, не то, що не будять народу, не то, що не люблять народу, але ще за помочію імени Шевченка обдурюють покривлжений народ. Обдурюють народ так само, як попи іменем Христа обдурюють, кадилами окурюють і Христом: „...розп'ятієм добивають.” І они, ті українські пани, сьвяткують сего року уродини Тараса так само, як попи сьвяткують воскресеніє Христа. Але не на те, щоби збудити народ, бо они, як казав їм Шевченко, той Шевченко, котрий зі щирої душі ненавидів їх, бо они люблять, як він казав:

„на братови шкіру а не душу!“
они сьвяткувати будуть єго на те, щоби

при помочи імени Шевченка ловити на-
рід, щоби затуманювати нарід, щоби не-
сказати народови правди, щоби легше бу-
ло жити з нароу. Попам несе народ кни-
ші і гроші за те, що они сьвяткують воск-
ресенє Христа, а ваціональним панам
треба народнього довіря, щоби пропхати
ся до панського жолуба. От нащо сьвятку-
ють наші пани Шевченка.

Робочий Народе! Ти спля-
миш волю твого Прометея,
твого Тараса, коли ти підеш
сьвяткувати його уроди-
ни в купі з панами, в купі
з національними попами, бо він,
Тарас Шевченко, той Твій Прометей, не-
навидів тих „паненят” зі щирої душі.
Чи ти, поневолений народе, підеш на сьвя-
то рівно стими, котрі клювали як круки
душу твого Прометея і ще доси клюють
тебе, або підводять ще більшим крукам.
щоби клювали? Чи ти сьвяткувати меш
Шевченка з тими людьми, котрі призна-
ють теперішній лад, якому з погордою кли-
кав Шевченко.

„Слава, слава!

Хортам і гончим і псарям

І нашим батюшкам слава!”

Чи ти народе годен сьвяткувати Шевченка рівно з „хортами, гончими і псарями”?

Ні! В кого лишила ся хоть найменша іскра того огню, який кинув нам наш Прометей, дрібка сьвідомости його мук за нарід, того нога не стане там, де національні попи, наші пани, своїми пиками будуть перекручувати Прометейову науку і вибирати будуть з неї те лише, що зваблює нарід а не противить ся панам.

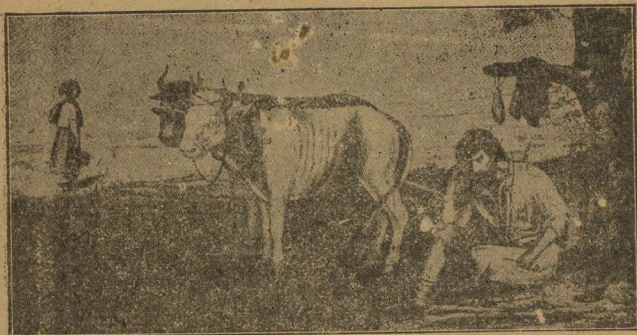
А ми хоть не маємо стільки засобів, щоби відсьвяткувати уродини нашого Прометея гучно, з музикою та сьпівами та ще з якими витребеньками, бо ми бідні, як коні на припоні, то милійше буде Шевченкови те, коли ми самі, не в сільці з його ворогами, згадаємо його так, як він казав:

„Не злим тихим словом . . .“

Ми все сьвяткуємо твій день,
Великий наш герою!
Визвольний клич лунає в нас,
Твою сповняєм волю.
Слова твої несуть ся в сьвіт,
Мов хвилі сильним дзвоном;
„Обніміть, ся братя мої“ —
Ставляємо законом.

Обнім'ть ся-ж брати мої,
Хай рівний з рівним стане,
Хай визиск, здирство пропаде,
Хай рай братів настане!
Хай рівне право буде в нас
На працю, хліб, на радість,
Поняте „пана“ хай буде
„Слуга“, „лакей“, „панок“, „магнат“ —
Варварські синоніми
Ниських людей що мріють ще
Про невольничі тіни.
Чи плямить же їм людський рід
Раз-враз до суду-віка?
Найвисший час піднять ся нам
До ролі чоловіка!
Сьвяткуймо розум людини,
Почування хороші,
Сьвяткуймо працю ума й рук
А не мертві гроші!
В кого-ж за сильно розвинувсь
Інстинк зьвіра-шуліки,
У кураційний дім із ним,
Де умови каліки.
Так каже розум і чуте,
Так каже людська гідність,
Лиш так в суспільстві заснуєм
Сьвятую братську єдність.
А з тим Вкраїну розкуем,
Привернемо їй волю,
Пригнетеним братам дамо
Належну їм рай-долю.

Ось так сьвяткуємо Твій день,
 Великий наш герою!
 Твоя ідея се нам клич
 До праці і до бою!

Селянська біда, в перші пол. XIX в.

Таку біду наш нарід перетерпів за гнобаваня українських князів та королів і польскої та московської шляхти.

І за те, що Т. Шевченко кинув іскру огню, іскру бунту між свій поневолений народ, проти визиску та попівського туманення, пани віддали його на Сибір за уральські гори у салдати, щоби там надзором царські шпиги довбали його душу. Бо він не безпечним був для богів-панів, які живуть собі вземнім раю.

В. Виннеченко.

Чий Шевченко?

Люди, для яких слова „соціалізм”, пахнуть так, як чортови ладан, люблять говорити: „Наші соціалісти старають ся зробити Шевченка своїм.”

Мене зацікавило се питанє, чи мають рацію сі вороги соціалізму. І здаєть ся, мають!

Розумієть ся, Шевченко не належав до ніякої партії. За його часів Україна ще не доросла до поділу суспільства на виразні класи з політичними представниками їх — партіями.

Але у Шевченка були і політичні, і філософські, і моральні ідеї. Кожда ідея, як і все на світі, має тенденцію до розвитку до консеквентного продовження себе все далі, та далі.

До чого-ж могли розвинути ся ідеї Шевченка? І які були сі ідеї?

Перша, найголовніша ідея Шевченка ґрунт його політичного й філософського світогляду — се є протест проти експльоатації людини людиною, одною суспільною

групою другої, протест проти панів, паничів, царів, жандарів і всяких індивідуальних та громадських катів. Ся ідея доводить його до тюрми, до заслання, до довголітних страждать. Вона-ж лягає основою його „Заповіту“.

„Поховайте та вставайте,
кайдани порвіте
і вражою, злою кровю
волю окропіте!“

Я хотів би спитати: чи є ся ідея в ґрунті програм всяких наших „демократичних“, „християнських“, „національних“ та всяких інших партій, крім соціалістичної?

Не для полеміки, не для того, щоб застидати кого небудь питаю я зовсім щиро і поважно. Чи є ся ідея в основі діяльності сих партій? Ні! По великій щирості: ні! Не цілковите знищенє експльоатації є завданєм не соціалістів. Не знищенє пануваня одной кляси над другою, не знесенє всяких форм катуваня є їхньою метою. Сього лише соціалісти ясно їй вразно домагають ся.

А коли ся ґрунтовна Шевченківська ідея — рванє кайданів — не є ґрунтом,

основою сих партій, то що-ж значать їхні ляментациї за якісь народні права і т. п.?

Се значить, що сї партії, підлягаючи законови розвитку, не можуть уже стояти за ті форми експльоатації, які віджили свій вік. Вони стояли за інші, більш делікатні, модерні, змякшені ріжними „народними та національними правами“. Змякшати форми експльоатації, не доводити експльоатованих до того, щоб вони встали, порвали кайдани і вражою, злою кровю волю окропили, — от — мета і завданє, і всі „святї“ ідеали сих партій!

Нехай скажуть представники сих ідеалів, чи стоять вони за право власности на знарядя продукції, за власність землею, фабриками, майстернями і т. п.? Розумієть ся, стоять!

І нехай також скажуть по щирости (не нам, а самим собі!), чи міг би Шевченко стояти за те, колиб дожив до наших часів? Чи міг би він обороняти п і д с т а в у, найголовнійшу фазу сучасної експльоатації, поневоленя і катуваня? Та сеж, власне, ті кайдани, які насамперед мусить хотїти порвати кожний чесний чоловік і поневолений!

Чий же в такому возуміню Шевченко? Нам ще можуть сказати: „А згадайте, що говорив сам Шевченко:

„Обніміте-ж, брати мої,
найменшого брата“.

Хіба се не проповідь погодження кляс, не проповідь з'єднання всіх суспільних сил України проти спільних, національних ворогів?”

Ні, се не така проповідь! Шевченко не був таким дурним, яким би хотілось декому його зробити. Він знає, що пан, котрий на панщині виснажує свого мужика, не обніметься з своїм наймитом., „Царі, псарі, кати“, як він називає всяких експлуаторів, не обнімуться з своїми рабами.

Се Шевченко знав і не міг проповідувати таке безглузде.

Ні, йому ходило о те, щоб люди озброєні знансь, досьв дом, всіми придбаннями людської культури, шли на поміч в боротьбі поневоленого, найменшого брата. І, розуміється, він не міг би проповідувати часткову, мізерну компромісову поміч. Не міг би він проповідувати обняти свого брата, і в сей же час втягнути у нього з кешені гаманець з останніми грошима.

А хіба сього нема? Хіба який небудь д. Кушнір, редактор „Нової Буковини”, органу нац.-демократичної партії, не є такий сваток, що обнімає найменшого брата, а сам витягає у нього гаманець? Хіба се індивід не висилає з „Неньки України” на експльоатацію тисячі найменших братів, маючи за се з кожної душі поважну платню? І хіба сей кешеньковий злодій не вихваляв і не буде вихваляти Шевченка? Чи може він не стоїть за Україну, за „святі національні, народні права” в своїй газетці?!

А хіба мало таких Кушнірів, гієн, які аж півнять ся від побожності, коли сходить мова про Шевченка?

Власне, Шевченко звертає ся до старших братів, а не до гієн і кешенькових злодіїв, не до Юд, які лобзанєм за трицять сребрянників продають Христа і розпинають його по Америках та прусах.

Шевченко мав на увазі інтелігенцію. чесну, переняту дійсною любовю до найменшого брата, ті тисячі молодих людей, які за сю любов, за належність до соціалістичних партій ішли в Росії на муки. Він мав на думці тих інтелігентних

людей, які скрізь по всьому світі за любов до найменшого брата терплять переслідування з боку урядів, з боку суспільства, з боку гієн і злодіїв, для яких власність є сьвятиня.

Чий-же, — я питаю, Шевченко?

Шевченко — по духу своєї лютої, болючої ненависти до кайданів, в якій би формі вона не була, по духу своєї жагучої, всевідданої, негасимої любови до покритих, пригноблених, — по тенденції, яка містить ся в сьому — неухильно, неодмінно мусить належати соціалізму, великому вченю розривання кайданів і окроплення кровю ворогів волю всіх рождених і ще ненарождених рабів та поневолених.

* * *

Ч. Л.

Тарас Шевченко.

Дня 26 лютого 1914 р. минає 53 роки від смерти великого борця, що гордо ставив чоло сильним сього світа, що цілий свій вік боров ся за свободу своїх братів та

громами кидав на тих, що на бідний люд наложили кайдани, 53 роки минає від часу, як замовкло його огненне слово, що одних проневолювало скреготати зубами зі злості, других підносило, загрівало, перло до боротьби. Тих 53 роки — який великий час, скільки переміни! Скільки втратили ті, що в їх руках спочивала доля-недоля робітника-наймита, а скільки то здобули ті безправні, визискувані віками невольники наймити. А зискали, бо борються ся, доборюються; — здобули дещо і все ще добувають. І будуть бороти ся, не спочинуть, доки мачуха доля не усміхнеть ся їм, так як усміхала ся вона, як мати до тих що безправно жили на кошті других. За тих 53 роки відколи помер наш борець, **Тарас Шевченко**, той самий Шевченко, що сам на своїй спині відчув безправне своє становище, становище вічного наймита, становище підданого — від того часу, кажемо, робітник, безправний наймит осягнув те, о що Шевченко головно боров ся, осягнув те, що його признали в державі також чоловіком з рішавим голосом.

З великих людей, що збогатили нас, звичайно людей, широкими думками а тим

самим влили в наші серця запал та віру в успіхи нашої боротьби, Шевченко буде для нас, робітників, усе малим, усе великим, таким, що його треба поважати, треба й любити. Для нас, робітників, усе являють ся дрогоми люди, що не лиш словами кликали до боротьби, але й самі бороли ся за нашу справу, не лише знали з книжок, що терпить безправний наймит, але й на своїй власній шкірі рахували панські нагаї. А таким борцем був Шевченко, тому й ми робітники, найбільше й маємо право до нього, ми, що, як він, потом-кровю працюємо на других, які як на сьміх, кидають нам у руки те, що їм зі стола впаде, ніби тоту нужденну плату, що її доста на те, щоби вмерти, а далеко не доста, щоб з неї вижити.

Ми ще раз повторюємо, що коли не цілком, то ще найблизше до нас належить Шевченко. А кажемо се тому, що тепер Шевченка уважають приятелем і пророком тих, з якими він боров ся, на яких тепер, коли-б він жив, кинув би проклонсм. Тепер його вже вихвалюють самі попи, з якими він цілий вік боров ся. Його підносять під небеса, уважають його своїм ті панички та

підпанки, прихильники ворожого для народу уряду, хоч хто тільки прочитав коли Шевченка, той відразу міг помітити, що з ким як з ким, а з такими людьми, Тарас не мав нічого спільного. Тоті люди осьміляють ся навіть опоганювати память Шевченка. Що трошки підходить під їх погляди, те притьмом підносять; що далеке від їх думок, що більше, або цілком протівне їх поглядам, те вони просто викидають. А як хто їм закине, то все таки так не годить ся робити, зачинають крутити-вертіти, що в їх описі Шевченко виходить мало що не сьгоднішній християнський соціал, мало що не папіст або прихильник зазкорузлого урядництва. А що вже робить ся в школі, що ті бідні ученики мусять учити ся про Шевченка! Чого то вони не мають довідати ся про нього?

Другі, націоналісти, підшукують у Шевченка своїх власних думок, які вони тепер розсівають між своїми прихильниками. Про огністі протести Шевченка проти своїх же гнобителів та гетьманів, що задля особистих справ на свою користь торгували з нещасним людом, вони замовчують, або мимоходом згадують, як їм тре-

ба сказати дещо про „панів-Ляхів” або німецьку крамолу. Отеї люди люблять найбільш поезії Шевченка з перших часів, коли Тарас осьпівував козаччину, хвалив гетьманщину та яркими красками змальовував картини з гайдамаччини, що розправила ся з Ляхами.

І радикали, тоті заступники малої поєїлости мужицтва, „також соціялісти”, як вони себе люблять називати з часта — не хотять лишити ся позаду иньших. Пісьля їх думки, Шевченко то таки мужик-радикал, у мужицькій одежі, в мужицькій шапці, ще бракує йому хіба на грудях медаля.

Нехай собі здорові забирають Шевченка в члени своєї партії й клерикали і націоналісти, і радикали. Заказати сього їм не закажеш, Та ми вважаємо се безпардонне причислюване Шевченка в члени одної з тих трох партій, що найменше... некультурним. Так панам робити не яло ся. Добре! Генії є властністю цілої нації; ціла нація без ріжницї партій мусить його величати за його талан, зате, що він геній. Але приноровювати думки генія до своєї політичної програми, воювати ними, перекручуючи нераз слова, а й зле поясню-

ючи його цілі думки — се вже, вибачте, — негарно, некультурно. . .

Нам конче треба було про се заговорити, бо-ж у нас культ (пошанованє пам'яті) Шевченка чим раз більше шириться, з року не рік святкують його пам'ять вечерницями зі співками, промовами, деклямаціями в чорнім одію, нераз і в фраках та білих рукавичках — по сальоновому сказати. Такі вечерниці не мають глибшого значіння, тому, що люди йдуть на них більше тому, що „випадає”, ніж що відчувають справді потребу, бодай раз у рік призадумати ся над тим, що таке Шевченко для нас, — для цілого людства. Творів Тараса не знають, не читають, а як і читають, не старають ся зрозуміти. Їм досить, як скажуть собі, що се, або те „файно”, а друге навіть „чудове”. Не диво, що в нас на вечерницях, де б вони й не були, можна почути такі промови, якіх кому коли треба до політики, чи навіть до особистих справ. Публика однаково плеще, однаково тішить ся. . .

Щоб нас зле не зрозуміли та щоб прочитавши отсі рядки в один голос не крикнули: „Ади, які соціалдемократи ро-

зумні, вони гадають, що Шевченко соціал-демократ, вони нам дорікають, що ми маємо Шевченка за чоловіка з нашої партії, а самі раді-б його підтягнути під свою „доктрику“. В нас ніколи ніхто не причисляв Шевченка до соціалдемократів, ніхто й не думав його туди зараховувати. Ми добре знаємо, що Шевченко ніколи не був соціалдемократом, а й соціалістом, а навіть свідомим революціонером. Кажемо „свідомим“, бо всі його революційні вірші були впливом його надмірно чуткого людського серця, а не холодного розуму.

Ми, соціалдемократи, славимо Тараса не за те, що він, „мав би бути соціалдемократом“, а за те, що він загалом великий поет, — з осібна-ж, що він співєць безправних наймитів-кріпаків, яких колишня доля так дуже подібна до долі нашої, долі безправних наймитів-робітників. Він нам дуже близький, бо відчувши на собі чуже ярмо, як відчуваємо його нині ми, сказав світови в чудових віршах, як жили отсе ті нещасні безправні. Він нам дуже милий тим, що ціле своє жите боров ся з неволею, що в ній потапали міліони братів його наймитів-крепаків — як боремо ся сьогодні й ми, хоч інакшими засобами. Він нам дуже дорогий тому, що з цілої душі ненавидів усіх, що угнетали других, що забирали їм волю, карали, убивали, Він такий нам рідний іще й тому, що ми його розуміємо, розуміємо ліп-

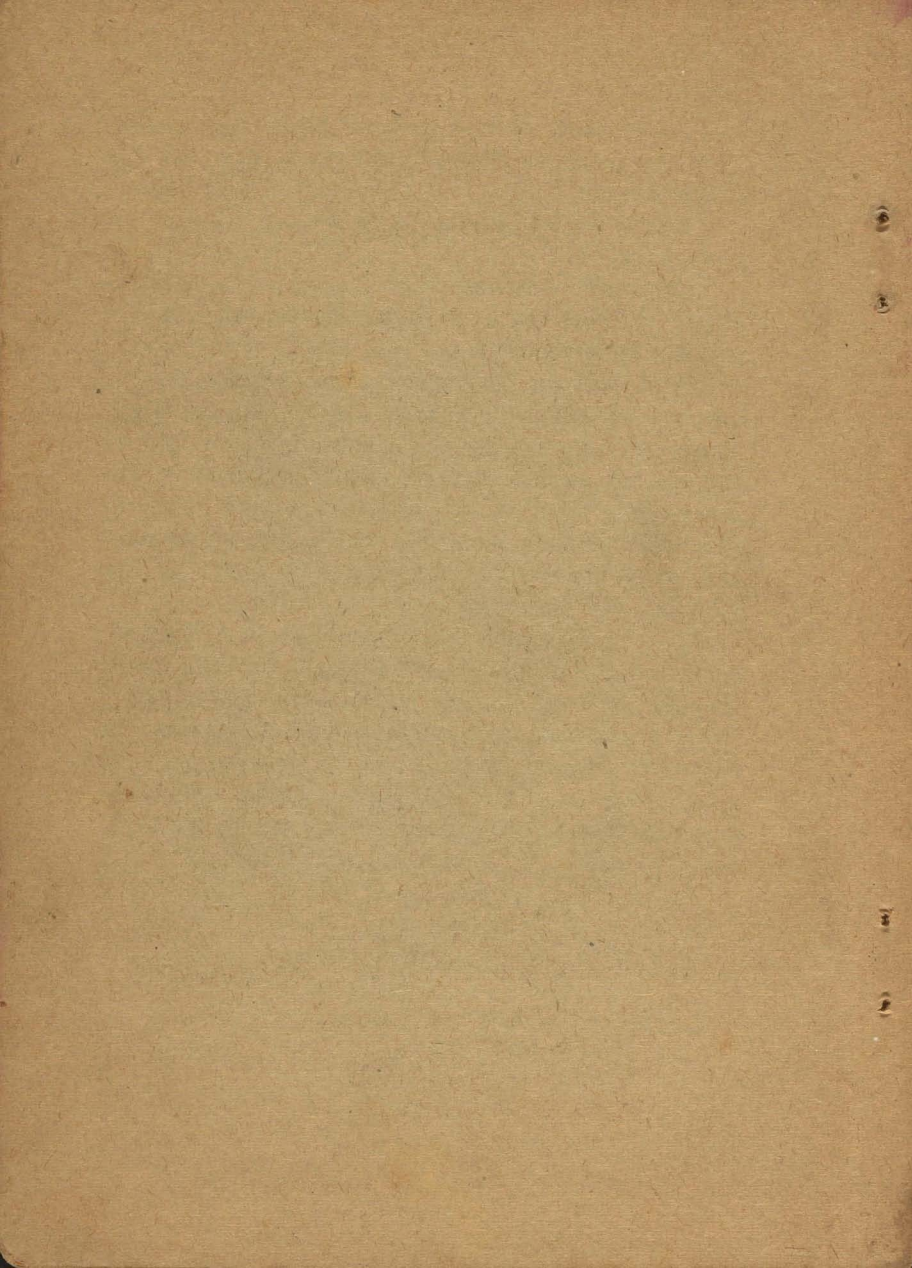
ше ніж хто другий, бож ми день-удень перебуваємо (хоч під иньшою формою) ті злидні, про які так гарно згадує.

Ось за що ми цінимо безсмертного Тараса та вихваляємо його.

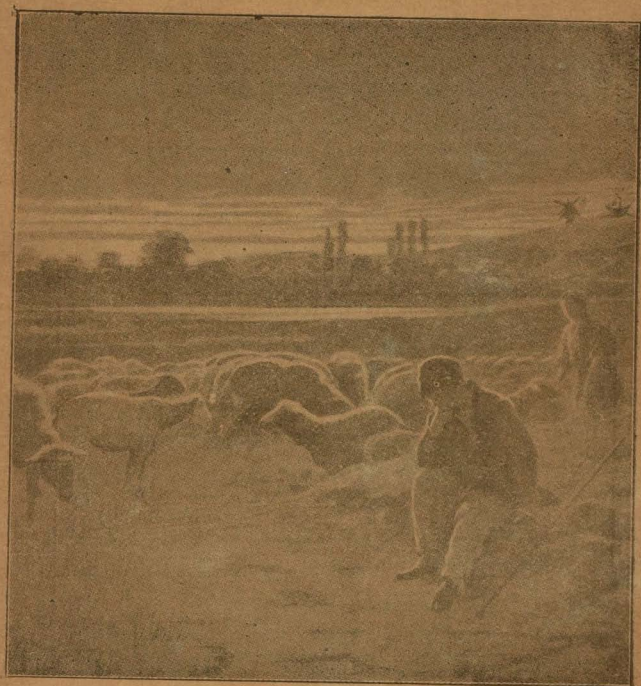
Ось чому в роковини його уродин та смерти згадуємо ми його імя з пошаною й по товариствах і наших часописах.

Чим став би Шевченко, коли-б він жив тепер, сказати на певно не можна. Ми знаємо, що Шевченко для нас, робітників, заховавби серце добре, серце чуле, як його мав він колись до крепаків. Ми знаємо, що він і ділом і словом боров би ся за визиск — як боремо ся ми. Ми знаємо, що не на панськїм боці станув би Шевченко, а по боці покритих джених. Ми того певні!

Та що Шевченко спочував уже тоді боротьби соціялістів, що сиділи на каторзі в Сибірі, на се доказом його „Сон“, де він захоочує закованих у Сибірі „політичних“, щоб не ховали своїх дум, а розсївали їх далі, бо з тих дум зійдуть і рости муть і вийдуть з них люди. За для його душі охочої до боротьби проти гнету, кличемо ми й усе кликаємо: „Честь твоїй великій душі, Тарасе!“

Виїмки з творів Тараса Шевченка.

Мені тринадцятий минає,
Я пас ягнята за селом.
Чи то так сонечко сіяло,
Чи так мені чого було —

Мені так люблю, люблю стало,
Неначе в бога . . .
Уже прикликали до паю,
А я собі в буряні
Молю ся богу; і не знаю,
Чого маленькому мені
Тогді так приятно молилось,
Чого так весело було.
Господне небо і село,
Ргня, здаєть ся, веселилось,
І сонце гріло, не пекло.

Та не довго сонце гріло,
не довго молилось;
Запекло, почервоніло
І рай запалило.
Мов прокинув ся, дивлю ся:
Село почорніло,
Боже небо голубее
І те почорніло.
Поглянув я на ягнята —
Не мої ягнята;
Обернув ся я до хати —
Нема в мене хати:
Не дав мені бог нічого!
І хлинули сльози,
Тяжкі сльози . . . А дівчина,
При самій дорозі,
Не далеко коло мене,
Плоскінь вибирала,
Та й почула, що я плачу:
Прийшла привітила,

Утирала мої сльози,

І поцілювала...

Неначе сонце засіяло,

Неначе все на світі стало

Мое: лани, гаї, сади...

І ми, жартуючи, погнали

Чужі ягнята до води.

Бриднтя! а й досі, як згадаю,

То серце плаче та болить:

Чому господь не дав дожить

Малого віку у тім раю!

Умер би орючи на ниві,

Нічогоб на світі не знав,

Не бувби в світі юродивим,

Людей і бога б не прокляв!

О люде, люде небораки!

На-що здали ся вам царі?

На-що здали ся вам псарі?

Ви-ж таки люди, не собаки!

В ночі і ожеледь, і мрака,

І сніг і холод: і Нева

Тихесенько кудись несла

Тоненьку кригу по під мостом.

А я, ото-ж в ночі,

Іду та кашляю йдучи.

Дивлючись: неначе ті ягнята,

Ідуть задрипані дівчата,

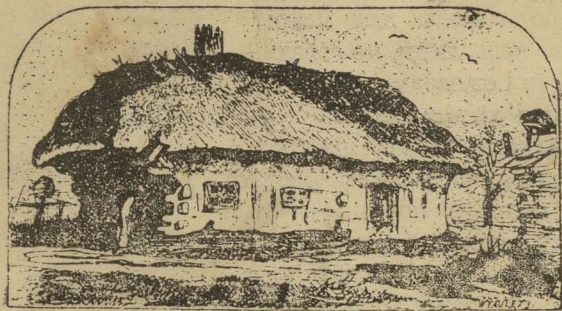
А дід, сердешний інвалід,

За ними гнеть ся, шкандибає

Мов у кошару заганняє

Чужу худобу... Де-ж той сьвіт?
 Іде правда? Горе! горе!
 Ненагодованих і голих
 Дівчаток, як ту отару.
 Женуть, „последній долгъ отдать,“
 Женуть до матери байстрять!—
 Чи буде суд? чи буде кара
 Царям, царятам на землі?
 Чи буде правда між людьми?
 Повинна быть! бо сонце стане
 І оскверенну землю спалить.

Як-би ви знали, паничі.
 Де люде плачуть живучи,
 То ви-б іділій не творили,
 Та маґн б боґа б не хвалити,
 На наші сльози сьміючись.

За-що, не знаю, називаєм
 Хатину в гаї тихим раєм:
 Я в хаті мучив ся колись,
 Мої там сльози пролились,

Найперші сльози! Я не знаю,
Чи єсть у бога люте зло,
Щоб у тій хаті не жило —
А хату раєм називають!

Не називаю й раєм
Тої хатиночки у гаї
Над чистим ставом, край села:
Мене там мати повила
І повиваючи сьпівала,
Свою нудьгу переливала
В свою дитину; в тім гаю
У тій хатині, у раю,
Я бачив пекло. Там неволя.
Робота, тяжкая, ніколи
І помолитись не дають.
Там матір доброю мою,
Ще молодую, у могилу
Нужда та праця положила;
Там батько, плачучи з дітьми
(А ми малі були і голі),
Не витерпів лихої долі,
Умер на панщині, а ми
Розлізли ся межі людьми,
Мов мишинята. Я до школи
носити воду школярам,
Брати на панщину ходили,
Поки лоби їм поголили;
А сестри! сестри! Горе вам,
Мої голубки молодії!
Для кого в сьвітї живети?
Ви в наймах вирости чужії,

У наймах коси побілють,
У наймах, сестри, ви вмрете.
Мені аж страшно, як згадаю.
Отту хатину край села.
Такії, боже наш, діла
Ми творили у нашім раю
На праведній твоїй землі!
Ми в раю пекло розвели,
А в тебе другого благаєм.
З братами тихо живемо,
Лани братами оремо,
І їх сльозами поливаєм.
А може й те ще... Ні, не знаю
А так здасть-ся, сам еси...
(Бо без Твої, боже волі,
Ми б не пудились в раю голі!)
А може й сам на небеси
Сьмієш ся, батечку, над нами,
Та може радиш ся з панами,
Як править миром?! бо дивись:
Он гай зелений похиливсь,
А он з-за гаю виглядає
Ставок, неначе полотно,
А верби геть по-над ставом
Тихесенько собі купакть
Зелені віти. Правда рай?
А подиви ся та слитай,
Що там творить ся у тім раю!
Звичайне, радість та хвала
Тобі єдиному сьвятому,
За дивнії твої діла...

Оттим бо й ба! Хвали нікому,
 А кров, сльози, та хула,
 Хула всьому! Ні, ні! нічого
 Нема сьвятог) на землі!
 Мені здасть-ся, що й самого
 Тебе вже люде прокляли.

Дивлю ся — в могилі усе козаки:
 Який безголовий, який без руки,
 А хто по коліна неначе одтятий;
 Лежать собі хлопці, мов у теплій хаті.

— „Дивися, дитино, осе козаки!“
Ніби мені каже: „На всій Україні,
Високі могили; дивися, дитино:
Усі ті могили — усі оттакі:
Начинені нашим благородним трупом,
Начинені туго. Осе воля спить.
Лягла вона славно, лягла вона в-купі
Знами — козаками. Бачиш, як лжжить!
Неначе сповита... Туть пана немаэ:
Усі ми однаково на волі жили,
Усі ми однаково за волю лягли,
Усі ми і встанем, — та бжг його знаэ,
Коли-то те буде. Дивися-ж, дитино,
Та добре дивися! А я роскажу,
За-що Україна наша стала гинуть,
За-що й я між ними в мэгилу ляжу.
Ти-ж людям роскажеш, як вирогеш, сину.
Слухай же дитино!..“

Гроші і письма посилайте на адресу:

NOWYJ ŚWIT

Box 1051

Montreal, Que., Canada.

Добра Новина

Просьвітно-наукова та суспільна часопись для робочого народу, з образками. Виходить два рази на місяць, 5. і 20:

„ДОБРА НОВИНА” коштує на рік 1 дол. 50 ц. Гроші і письма посилайте на адресу: DOBRA NOWYNA LEMBERG, ul. Skrzyńskiego 14. AUSTRIA, GALICIA.

або на адресу:

John Hnyda Box 1051 Montreal, Que. CANADA.

„ЖАЛО”,

сатирично-гумористична часопись, виходить у Львові що два тижні.

„ЖАЛО” подає веселі вірші, оповідання, новелі, сьміхованки, дотепи, загадки—взагалі розвеселює читача. Коштує на рік 1 дол. і 50 ц. Паміть на адресу:

„ZALO”, LEMBERG, Skrzyńskiego 14, AUSTRIA.
Або на адрес: John Hnyda, Box 1051, Montreal, Canada.

3 2044 101 782 860

ШИРІТЬ

„Народ”

орган української соц. дем. в Канаді та Злучених Державах, виходить щотижня в Вінніпегу. Річна передплата \$2.00.

„РОБОЧИЙ НАРОД” не боїть ся сказати правди про яких би не було урядовців, навів, міністрів чи мовців.

„РОБОЧИЙ НАРОД” каже правду про поліцію і військо.

„РОБОЧИЙ НАРОД” оплює відносини у майнах, фабриках, фармах і вукаєз чому ті, що працюють, такі бідні слабі, а ті, що нічого не роблять такі ситі, здорові та багаті.

Гроші, замовлення і письма посилайте на адресу:

ROBOTCHYJ NAROD, Box 3658 St. B, Winnipeg, Man. Can.

„Кадило”

найкрасший нівчєсєчєнєк для розвесєлєня пригнєтєнєх душ. Хочєтє весєлєнєцєв, жєртєв, з’дєлєнє сєтєрє, тє читєйтє Кадило. Копєтєує лиш 2 дол. нє рєк, адресє:

„KADYLO”, Box 482 Vancouver, B. C. Canada.

„Робітник”

часєписє присєвячєнє інтерєсєм рєбєчєї клєсє в Амєрєкє, вєхєдєтє тє рєзє нє мєсєцє. Рєчєнє предєплєтє \$1.00. Адресє:

„ROBITNYK” Detroit, Mich., 1745 Michigan Ave. U. S. A.

„Гайдамаки”

часєписє для українсьєкєго рєбєчєго нєрєдєу в Амєрєкє, вєхєдєтє щє тєжєнє в Нєвєїм Йєркє. Рєчєнє предєплєтє \$1.50ц.

Адресє: **„HAYDAMAKA”, New York, N. Y. 639 E. 11 St. U. S. A.**

„Борба”

вєхєдєтє двє рєзє нє мєсєцє. Рєчєнє предєплєтє \$1.50ц.

Хтє читєтє „БОРБУ”, тєй вєрєблєтє сєбє сєцєлєнєнє сьмєтєлєд. „БОРБА” вєдєкрєвєтє кожєу зрєдє, полєвєнєну нє інтерєсєх рєбєчєго лєдєу. „БОРБА” учєтє сєцєлєлєму. Хтє хочє нєвчєтє сє сєцєлєстєчєнєю дємєкє, вєхєтє читєтє Борбу.

Адресє: **„BORBA”, Czernowitz, AUSTRIA, BUKOWINA.**

БІБЛІОТЕКА „НОВИЙ СВІТ”, вєдєстєлє дєтєсєр єтєї

кнєжєчєкє: ч. 1. „ЧЕРВОНИЙ КОВЗАР”, цєнє 10 ц. ч. 2.

КОНЕЦЬ СВІТА, цєнє 10ц. ч. 3. НАШ ПРОМЕТЕЙ, 15ц.

Пєшєтє нє адресє **NOWYJ SWIT Box 1051 Montreal, Canada.**